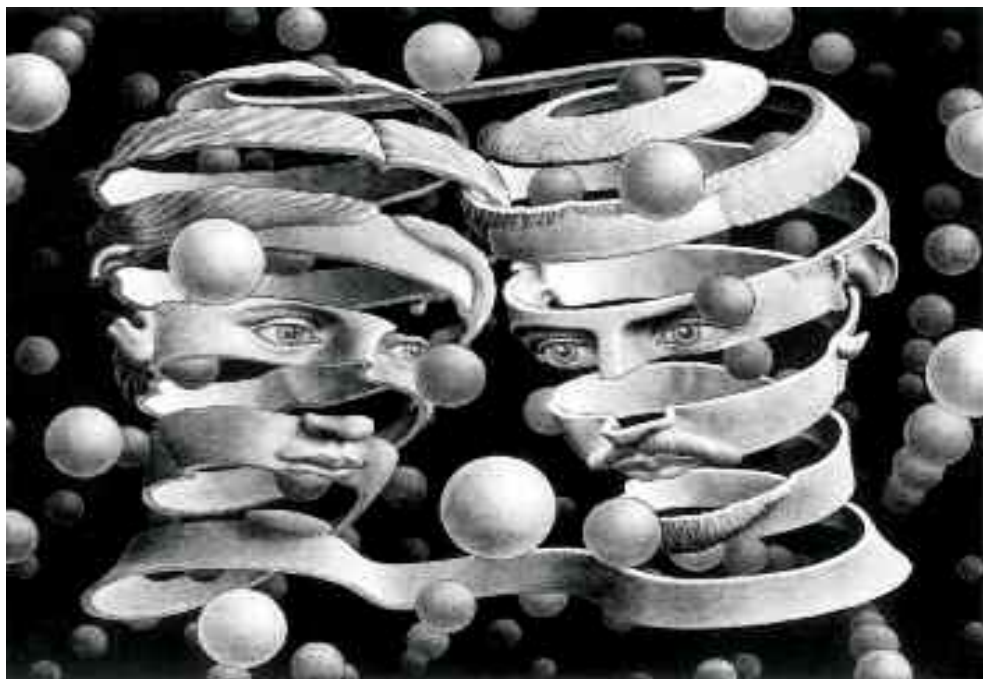

Máté Andrea: Szabályokon innen és túl. Borítólap

M. C. Escher: Az egység kötélkéje (Bond of Union).National Gallery of Canada

Miksa Bálint

ÁT/MEG/BELEGONDOLTSÁG

MÁTHÉ ANDREA KÖNYVÉRŐL

Omladozik, recseg-ropog a könyvek világa. Borulni látszik az a hatalmas rendszer, ami eddig nyomtatott sorokba rendezte, kötetekbe foglalta a kompakt gondolati, történeti és poétikus konstrukciókat, és könyvtárakba a nagyobb kérdésköröket. Most inkább a könnyedén kattintott digitális képek és videóok özöne és benne a rengeteg, olcsón közölt, slendrián gondolattöredék kötik le a közönség figyelmét. Gyönyörűen lekövethető az a jelenség, amiben az eszméket közvetítő, megjelenítő matéria, annak küzdelemmentes elérhetősége, mennyiségi rendelkezésre állása visszahat magára a közölt eszmére, a gondolat kiérleltetésére, minőségére. Máthé Andrea jól érzékelhető tudatossággal választja a drága nyomtatott közzétételt immár sokadszor és – megjegyzem – végre nem álnéven. Így ad súlyt

mélyre ható és magasba szárnyaló gondolatainak és így vállal nagyobb felelősséget is értük. A *Szabályokon innen és túl* frissen kiadott művében a kissé visszafogott címadás és borítógrafika után egy jó értelemben vett megszállott gondolkodó, hihetetlen felkészültségű esztéta – sok esetben – valamósszerű értelmező munkáját olvashatjuk.

A könyv legnagyobb izgalma abban rejlik, hogy műalkotásokról beszélve folyton kivezet minket a művészetből, illetve hogy leginkább a filozófia tárgykerébe tartozó felvetéseket is képes műalkotások, illetve művészi felfogások által megértetni. Sajnos a könyv gyér, túlságosan kisméretű és nem mindig a legmegfelelőbb helyen megjelenő képanyaga bár nélkülözhetetlen, mégis kevésbé segít ebben. Az írónak, ennek ellenére sikerül nyilvánvalóvá tennie, hogy

Lovas Ilona: Kezek és ostya, 2012. Fotó: Natasa Pavlovskaja

a Művészet predesztinált méltóbb magasságokba emelni a teljes emberi létezését, mivel – úgy gondolom – tiszta, bölcs és hiteles, nyelvezete pedig univerzális. Az írásmű leggyakrabban festészeti megnyilvánulásokkal foglalkozik, amit azért is üdvözlök, mert a művészetek rangsorában mára ez az ág méltatlanul került a legutolsó befutó szerencsétlen pozíciójába. Ám tudni kell, hogy a műfaj jórészt csak a filmek, a divatos szpotok és a reklámpar agresszív látvány-dömpingjéhez képest mutatkozó szofisztikált volta és lassúbb befogadhatósága miatt penderült a perifériára. Tehát ez a tény az itt fel nem sorolt egyéb tényezőkkel együtt sem vet valójában árnyékot a festőművészekre és a festészetre. Természetesen a szerző is jól tudja ezt. A kötetbe foglalt elemzések elsősorban a műalkotások bölcselati vonatkozásaira világítanak rá a konkrét vagy látens szimbolikán keresztül. Néha mégis, például a fehér színről szóló mondatokban, Máthé Andrea a festőket mozgató érzéki megközelítést is pontosan fejezi ki. Egy másik részben, a Három Grácia-tanulmány esetében kézenfekvő megközelítéssel teremt meg a műalkotáson messze túlra vezető gondolatmenetek lehetőségét. Plasztikusan érzékeltet, a jelenvalóság képzetét adóan, a részleteket is láthatóan fogalmaz, legalábbis elhitei velünk, hogy ténylegesen a műtárgy előtt állunk. A műtárgyba és Raffaello világába helyezkedünk olvasás közben. Így az író asszociációs hézagot teremt, kritikai határmezsgyét hoz létre, kontrasztot ad a kép szemlélésétől a jelen szemléléséhez.

A könyv, struktúráját tekintve is roppant érdekesítő: nem áll meg a képzőművészeti elemzések körénél, hanem igen mély film- és táncművészeti, vagy éppen irodalmi – és több fejezetben filozófiai – jelenség-értelmező munkákkal tagolódik. Az Erősz fogalmának kultúrtörténeti átértelmeződéséről szóló gondolatébresztő áttekintés ennek szép példája. Jelentősen gazdagítja a könyv egészét. Az emberi idegenség-érzésről szóló, az általános emberi motívációkat érdekes oldalról megvilágító fejezetet is

említhetem ugyanebben az értelemben. E résznek az érzetek szintjéről induló filozofálása vezet vissza minket a műtárgyak értelmi megvilágítására. Végül új, friss, a műalkotások lényegi szimbolikáját mélyebben értő szemmel tekinthetünk a művészetre. A szerző jellemzően a szakralitás szemszögéből látat, illetve a láthatót helyezi a szakralitásba, bár szerencsére e világszemléleti szűrőt a lehető legnagyobb áteresztőképességgel ruhazza fel. Amit keres, az a művészi munkában kitapintható önátadás és a mögötte mozgatóként meghúzódo megszálottság. Eközben épp ilyen módon találok az egyes írásait önmagukban is szépen felépített, hiteles és karakteres műalkotásoknak. Zárójelcskéivel és átértelmező, pontosító fél-ismétléseivel lebeg az igék és a főnévi igenevek, a kijelentő- és feltételes módok, az egyes- és többes számok, az egyszerű és a bonyolultabb, kérdőjelesebb megfogalmazások között, amivel pontosabbá és még komolyabban vehetővé teszi mondandóját.

A könyv második, napló műfajú részében az épp-hogy látható betűmérettel nyomott szöveg megmutatja azt az emberi, szellemi hátteret, amit az első, elemző rész inkább csak érezni enged. Azaz Máthé Andrea a *Szabályokon innen és túl* című művében is teljes érzelmi és tudásbeli arsenállal, szellemi kalandvággyal, éleslátással, ugyanakkor valami megfoghatatlan tisztelettel és szerénységgel vizsgál meg személyes indítatásból választott jelenségeket. Kiderül, hogy talán éppen az őszinte érdeklődésből való választásai, az ezekből fakadó hitelessége miatt a feltárt témák mindannyiunk számára fontossá válnak. A szabadság levegője áramlik át az írásain. A hitelesség hajítja az író érdekes és újszerű meglátásai, gondolatainak határtalan szabadsága felé.

(Máthé Andrea: *Szabályokon innen és túl. Művészeti, művészetelméleti esszék és tanulmányok*. Bp., 2017. L'Harmattan Kiadó)

Matthias Grünewald: *Ishenheimi oltár*. Colmar, Musée d'Unterlinden

Salvador Dalí: *Keresztes Szent János keresztye*. Kelvingrove Art Gallery and Museum, Glasgow

Bozsik Yvette *A Csodálatos mandarin* című Mészáros Márta – Bozsik Yvette táncfilmjében. Fotó: Ladányi Klára